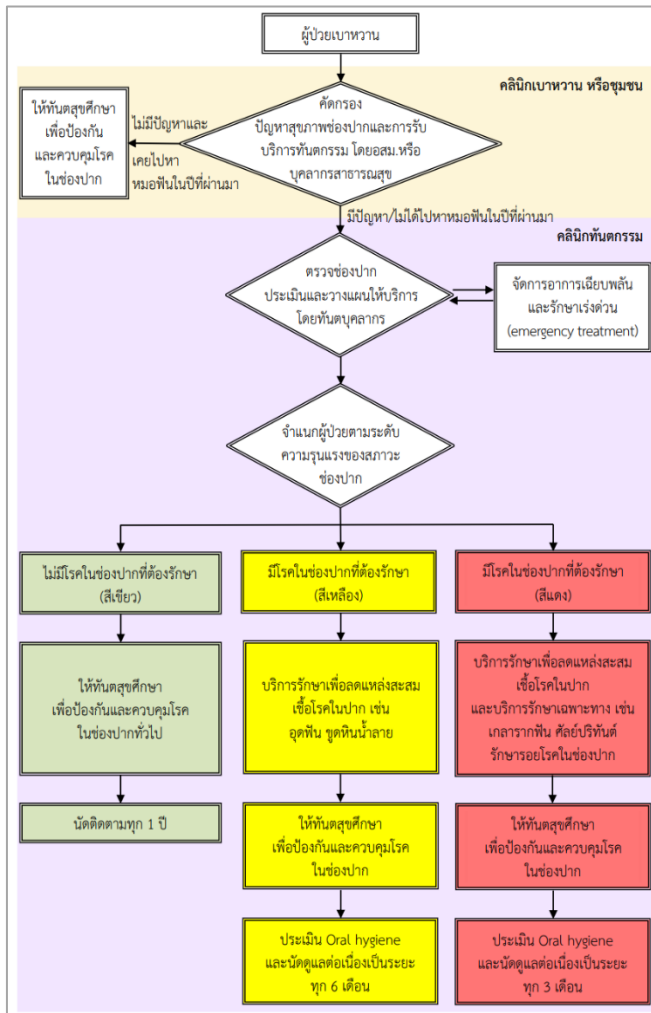

รูปแบบการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานในระดับปฐมภูมิ (เฟส 2)

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพทันตบุคลากรสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวาน
ระดับปฐมภูมิ (เฟส 2)
วันที่ 15 - 16 ธันวาคม 2565
ณ โรงแรมทีเค. พาเลซ แอนด์ คอนเวนชั่น จังหวัดกรุงเทพมหานคร

การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานในหน่วยบริการและงานปฐมภูมิ มีเป้าหมายเพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน ลดความเสี่ยงการติดเชื้อในช่องปาก และควบคุมโรคเบาหวานให้ดีขึ้น โดยมีกิจกรรมบริการสำคัญ ได้แก่ (1) การคัดกรองปัญหาสุขภาพช่องปากและการเข้ารับบริการทันตกรรมด้วยข้อคำถาม โดยอสม.ในชุมชน หรือบุคลากรสาธารณสุขในคลินิกเบาหวาน และ (2) การตรวจประเมินสภาวะช่องปาก และจัดบริการสุขภาพช่องปากตามความเสี่ยง โดยทันตบุคลากรในคลินิกทันตกรรม ตามรูป

การตรวจช่องปากผู้ป่วยโดยทันตแพทย์ เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข หรือนักวิชาการสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข) อาจมีการใช้เครื่องมือเฉพาะ เช่น probe ร่วมด้วยหรือไม่ก็ได้ การตรวจประกอบด้วย การตรวจฟัน รากฟัน คราบจุลินทรีย์ สภาวะเหงือก และปริทันต์ หินน้ำลาย เนื้อเยื่อช่องปาก ฟันเทียม และคู้สบ จากนั้นวางแผนให้บริการสุขภาพช่องปากตามความเสี่ยง โดยแบ่งระดับความรุนแรงด้วยสัญลักษณ์ไฟจราจร

การจัดบริการสุขภาพช่องปากตามความเสี่ยง เน้นการรักษาปัญหาหรือรอยโรคในช่องปาก โดยการลด/กำจัดแหล่งสะสมของเชื้อโรคในช่องปาก ให้เหลือน้อยสุด เช่น การอุดฟัน การขูดหินน้ำลาย หรือการถอนฟัน เพื่อลดแหล่งสะสมคราบจุลินทรีย์บนผิวฟัน หรือตอฟันในช่องปาก และส่งต่อรักษาทันตแพทย์เฉพาะทาง เมื่อผู้ป่วยมีความเสี่ยงในช่องปากระดับสีแดง เช่น การเกลารากฟันหรือศัลย์ปริทันต์ ในผู้ป่วยที่มีร่องลึกปริทันต์ (pocket dept \geq 6 มิลลิเมตร) การรักษารอยโรคเสี่ยงมะเร็งหรือมะเร็งช่องปาก การรักษารากฟัน

การติดตามประเมินผลการจัดบริการ สามารถประเมินผลได้ ดังนี้

1. การประเมินผลการจัดบริการ จากระบบคลังข้อมูลสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข หรือ Health Data Center (HDC) รายการข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan สาขาสุขภาพช่องปาก ตามตัวชี้วัดต่อไปนี้
 - ร้อยละผู้ป่วยเบาหวานได้ตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปาก เฉพาะเขตรับผิดชอบ (คน) (ใช้แบบความครอบคลุม)
 - ร้อยละผู้ป่วยเบาหวานได้รับบริการทันตกรรม (คน) (ใช้แบบความครอบคลุม)
2. การประเมินผลการดำเนินกิจกรรม หรือคุณภาพของการรักษาโรคเหงือก จากการใช้ดัชนี Periodontal screening and recording (PSR)

จังหวัด	รูปแบบการดำเนินงาน	กิจกรรม/นวัตกรรมสนับสนุน	การติดตาม ประเมินผล
เขตสุขภาพที่ 4			
นนทบุรี	<p><u>โรงพยาบาลทั่วไป/ศูนย์ และ</u> <u>โรงพยาบาลชุมชน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - คัดกรองความเสี่ยงโรคเบาหวานโดยทีมสหวิชาชีพในคลินิกโรคเรื้อรัง โดยมีทันตบุคลากรเป็นผู้ตรวจสุขภาพช่องปาก และให้ความรู้ด้านทันตสุขภาพที่สัมพันธ์กับโรคเบาหวาน รวมถึงมีสหวิชาชีพร่วมให้บริการรักษา และส่งเสริมป้องกัน เช่น การตรวจการเคลื่อนไหว โดยนักกายภาพบำบัด มีนักโภชนาการให้ความรู้ด้านอาหาร <p><u>รพ.สต.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชุมชี้แจงอสม.จนท.ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน - อสม.และจนท.ลงพื้นที่ตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปากเบื้องต้น - ให้บริการทันตกรรมโดยทันตบุคลากร 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ App SMART อสม. ช่วยในการคัดกรอง - บูรณาการการตรวจสุขภาพช่องปากร่วมกับคลินิกโรคเรื้อรัง - เพิ่มช่องทางรับบริการทันตกรรมในผู้ป่วยที่มีความจำเป็นเร่งด่วน - 	<ul style="list-style-type: none"> - สสจ.นิเทศติดตามงานในพื้นที่ - ติดตามจากระบบรายงาน HDC

จังหวัด	รูปแบบการดำเนินงาน	กิจกรรม/นวัตกรรมสนับสนุน	การติดตาม ประเมินผล
	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ทันตสุขศึกษาและติดตามการดูแลสุขภาพช่องปาก 		
สระบุรี	<p>จัดทำโครงการร่วมกับจังหวัดสิงห์บุรี และปทุมธานี</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประชุมชี้แจงการดำเนินงานให้กับพื้นที่ดำเนินโครงการ 2. สนับสนุนแบบฟอร์มคัดกรอง 2 ข้อคำถาม สื่อให้ความรู้ และสนับสนุนสมุดบันทึกการรับบริการประจำตัวให้กับกลุ่มเป้าหมาย 3. ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน พร้อมบันทึกข้อมูลใน Google sheet สำหรับโครงการ <p><u>กิจกรรมเชิงรุกในชุมชน</u></p> <p>อสม.คัดกรองปัญหาสุขภาพช่องปากด้วยคำถาม 2 ข้อ และส่งต่อเพื่อรับการรักษาในหน่วยบริการในพื้นที่</p> <p><u>กิจกรรมใน NCDs Clinic</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - พยาบาล/จท.สาธารณสุขเป็นผู้คัดกรองสุขภาพช่องป ผู้ป่วยเบาหวาน ด้วยข้อคำถาม 2 ข้อ - ทันตบุคลากรคัดกรองความรุนแรงของโรคตามเกณฑ์สี่บอกความรุนแรง และนัดให้บริการรักษาตามความเหมาะสม <p><u>กิจกรรมในสถานบริการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ทันตบุคลากรตรวจสุขภาพช่องปาก วางแผนการรักษา และลงบันทึกในแฟ้ม Dental - ให้ทันตสุขศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - สมุดประจำตัวผู้ป่วย - สื่อพีเจอบอร์ดให้ความรู้ทันตสุขภาพในหน่วยบริการ - แผ่นพับให้ความรู้ทันตสุขภาพ และความสัมพันธ์ของโรคเบาหวานและสุขภาพช่องปาก - Google spreadsheet ติดตามอาการ ก่อน-หลัง ได้รับการรักษา โดยมีการแบ่งกลุ่มรักษาตามความรุนแรง 3 สี 	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตามเยี่ยมพื้นที่ - จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลสรุปการดำเนินงาน

จังหวัด	รูปแบบการดำเนินงาน	กิจกรรม/นวัตกรรมสนับสนุน	การติดตาม ประเมินผล
อ่างทอง	<p><u>กิจกรรมเชิงรุกในชุมชน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ประสานงานกับบอสม. เพื่อนำเข้าสู่การตรวจสุขภาพเชิงรุก - ออกตรวจเยี่ยมตามบ้าน คัดกรองและนัดให้บริการรักษาตามเกณฑ์ความรุนแรง 3 สี พร้อมทั้งให้ทันตสุขศึกษา และให้บริการกายภาพบำบัด - จัดตั้งชมรมผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกาย และช่องปากในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน <p><u>กิจกรรมในสถานบริการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้บริการตรวจคัดกรอง วางแผนการรักษาแบ่งความรุนแรงตามเกณฑ์ 3 สี และนัดรับบริการรักษา โดยทันตบุคลากร - ให้ทันตสุขศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบฟอร์มคัดกรองสุขภาพช่องปากของจังหวัด - แบบฟอร์มข้อมูลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานในพื้นที่ เพื่อติดตามและวางแผนรักษา 	<ul style="list-style-type: none"> - สสจ.นิเทศติดตามงานในพื้นที่ - ติดตามจากระบบรายงาน HDC
นครนายก	<p><u>กิจกรรมเชิงรุกในชุมชน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ออกตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปากที่คลินิกผู้ป่วยโรคเรื้อรัง 2 วัน/สัปดาห์ และคลินิกผู้สูงอายุ ส่งต่อมารับบริการที่คลินิกทันตกรรมโดยเปิดช่องทางด่วน - ให้บริการทันตกรรมที่จำเป็นแก่ผู้ป่วยเบาหวาน <p><u>กิจกรรมในสถานบริการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้บริการตรวจสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานในคลินิกทันตกรรม - ให้ทันตสุขศึกษารายบุคคล โดยทันตแพทย์ 	การออกตรวจสุขภาพช่องปากเชิงรุก	ติดตามจากระบบรายงาน HDC
ปทุมธานี	ดำเนินการตามแนวทางการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวาน ใน 8 พื้นที่ ได้แก่	<ul style="list-style-type: none"> - บรรจุข้อความคัดกรองสุขภาพช่องปากลงในสมุด 	<ul style="list-style-type: none"> - สสจ.นิเทศติดตามงานในพื้นที่

จังหวัด	รูปแบบการดำเนินงาน	กิจกรรม/นวัตกรรมสนับสนุน	การติดตาม ประเมินผล
	<p>รพ.ธัญบุรี, รพ.หนองเสือ รพ.สามโคก รพ.ปทุมธานี รพ.คลองหลวง รพ.ลาดหลุมแก้ว รพ.ลำลูกกา และรพ.ประชาธิปัตย์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปากในคลินิกเบาหวานเป็นหลัก โดยแบ่งตามเกณฑ์ความรุนแรง 3 สี - ให้บริการรักษาตามระดับความรุนแรง - ให้ทันตสุขศึกษา โดยทันตบุคลากร 	<ul style="list-style-type: none"> - ประจำตัวผู้ป่วยเบาหวาน (รพ.สามโคก) - ปรับปรุงแบบตรวจเดิมเพื่อให้บันทึกผลการตรวจได้อย่างละเอียดและถูกต้อง (รพ.ธัญบุรี, รพ.หนองเสือ) - จัดระบบการตรวจฟันใน NCDs clinic ถ้าไม่ตรวจฟันจะไม่จ่ายยา - สร้าง FB page “เบาหวาน ความดัน ฟันเหงือกดี สุขภาพดี” - Pop Up แจ้งเตือน ผู้ป่วยเบาหวานยังไม่ได้ตรวจฟัน (รพ.ประชาธิปัตย์) 	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตามจากระบบรายงาน HDC - ติดตามจากระบบรายงาน data exchange
พระนครศรีอยุธยา	<ul style="list-style-type: none"> - คัดกรองปัญหาสุขภาพช่องปากด้วยคำถาม 2 คำถาม โดยยอสม. และส่งต่อคนไข้เพื่อเข้ารับการรักษาที่รพ.สต. - ตรวจสอบสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานในการตรวจคัดกรองโรคเรื้อรังประจำปี - ประเมินความรุนแรงวางแผนให้บริการรักษาตามศักยภาพ ให้คำแนะนำ โดยทันตแพทย์/ทันตบุคลากรที่รพ.สต. รวมถึงส่งต่อการรักษาไปยังรพ.แม่ข่าย - ให้ความรู้ ทันตสุขศึกษา Self-care 	วิเคราะห์การเข้ารับบริการทันตกรรมของผู้ป่วยเบาหวานกลุ่ม Uncontrolled จาก Data exchange HDC และติดตามเป็นรายบุคคล รายสถานบริการ	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตามจากระบบรายงาน HDC - ติดตามจากระบบรายงาน data exchange
ลพบุรี	<p>ดำเนินงานในพื้นที่รพ.หนองม่วงและรพ.โคกเจริญ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานในคลินิกเบาหวาน โดยแบ่งเกณฑ์ตามแนวทางการดูแลของสำนัก 	การออกตรวจสุขภาพช่องปากเชิงรุก	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตามผลการดำเนินจาก HDC

จังหวัด	รูปแบบการดำเนินงาน	กิจกรรม/นวัตกรรมสนับสนุน	การติดตาม ประเมินผล
	<p>ทันตสาธารณสุข 3 ระดับ</p> <p>เขียว เหลือง แดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - รักษาตามความรุนแรง และ นัดให้บริการทันตกรรม - ให้คำแนะนำ ทันตสุขศึกษา 		
สิงห์บุรี	<p>จัดทำโครงการฯ ร่วมกับจังหวัด</p> <p>ปทุมธานี และสระบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทันตบุคลากรตรวจคัดกรอง สุขภาพช่องปาก พร้อมทั้ง ประเมินความรุนแรงตาม เกณฑ์สี และให้คำแนะนำ - วางแผนการรักษาทางทันต กรรมและนัดหมายรักษา 	<ul style="list-style-type: none"> - สมุดประจำตัวผู้ป่วย - สื่อพีเอเจอร์บอร์ดให้ความ รู้ทันตสุขภาพในหน่วยบริการ - แผ่นพับให้ความรู้ทันต สุขภาพ และความสัมพันธ์ ของโรคเบาหวานและสุขภาพ ช่องปาก - ออกตรวจสุขภาพช่องปาก ผู้ป่วยเบาหวาน 	<p>ติดตามผลด้วยการประเมิน</p> <p>สุขภาพช่องปากซ้ำ แบ่งเป็น</p> <p>3/6/12 เดือน ตามเกณฑ์สี</p> <p>และเปรียบเทียบสภาวะสุขภาพ</p> <p>ช่องปากก่อนและหลังรับบริการ</p> <p>รักษาทางทันตกรรม</p>
เขตสุขภาพที่ 6			
จันทบุรี	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมชี้แจงโครงการนำร่อง กับทีมคณะทำงานทันต สาธารณสุขระดับจังหวัด - ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมทันต สุขภาพในกลุ่มผู้ป่วย NCD แบบบูรณาการในหน่วยงาน โดยมีการคัดเลือกพื้นที่นำร่อง ในระดับจังหวัด ได้แก่ ○ รพ.สต.คบบาง อ.เมือง ○ รพ.สต.ตะกาดเจ้า อ.ท่าใหม่ - จัดประชุม/อบรมเกี่ยวกับการ ใช้แนวทางฯ กรอบดำเนินงาน แก่ทีมทันตบุคลากร NCD Nurse ผู้รับผิดชอบในพื้นที่ที่ เกี่ยวข้อง 	<p>กรณีผู้ป่วยเบาหวานมีปัญหา</p> <p>สุขภาพช่องปาก จะดำเนินการ</p> <p>ส่งต่อการรักษาผ่านระบบนัด</p> <p>รับบริการในคลินิกทันตกรรม</p> <p>ของรพ.สต. และส่งต่อไปยังรพ.</p> <p>แม่ข่าย มีการบันทึกข้อมูลการ</p> <p>ตรวจสุขภาพช่องปากของ</p> <p>ผู้ป่วยโรค NCDs ลงในแฟ้ม</p> <p>ประวัติโดยเฉพาะ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตามประเมินการใช้ แนวทางและกรอบการ ดำเนินงาน ของพื้นที่นำร่อง - จัดเวทีนำเสนอผลการ ดำเนินงานระดับจังหวัด
ฉะเชิงเทรา	<ul style="list-style-type: none"> - คัดกรองปัญหาสุขภาพช่อง ปากและการเข้ารับบริการทัน ตกรรมผู้ป่วยเบาหวานทุกคน ด้วยข้อคำถาม ๒Q - ให้ความรู้ จัดบริการตรวจ สุขภาพช่องปากและวาง แผนการรักษาที่คลินิก 	<p>จัดทำสื่อให้ความรู้ผู้ป่วย</p> <p>เบาหวาน เพื่อให้ตระหนักถึง</p> <p>ความสำคัญในการดูแลสุขภาพ</p> <p>ช่องปากที่ส่งผลการควบคุม</p> <p>ระดับน้ำตาลในเลือด</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สสจ.นิเทศติดตามงานใน พื้นที่ - ติดตามจากระบบรายงาน HDC

จังหวัด	รูปแบบการดำเนินงาน	กิจกรรม/นวัตกรรมสนับสนุน	การติดตาม ประเมินผล
	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีมีทันตบุคลากรไม่เพียงพอ และ/หรือสถานที่ไม่เอื้ออำนวย : ส่งต่อให้คลินิกทันตกรรมตรวจสุขภาพช่องปากและวางแผนการรักษา 		
เขตสุขภาพที่ 11			
กระบี่	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรสาธารณสุขในคลินิกเบาหวานคัดกรองปัญหาสุขภาพช่องปากและการเข้ารับบริการทันตกรรมผู้ป่วยเบาหวานทุกคนด้วยข้อความ ๒Q - ให้ทันตสุขศึกษาและฝึกปฏิบัติแปร่งฟัน เพื่อคงสภาพการดูแลช่องปากที่ดี - ตรวจช่องปาก วางแผนการรักษาและให้บริการตามความเสี่ยง 	<ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการการตรวจสุขภาพช่องปากร่วมกับคลินิกโรคเรื้อรัง - เพิ่มช่องทางรับบริการทันตกรรมในผู้ป่วยที่มีความจำเป็นเร่งด่วน 	<ul style="list-style-type: none"> - สสจ.นิเทศติดตามงานในพื้นที่ - ติดตามจากระบบรายงาน HDC
ระนอง	<ul style="list-style-type: none"> - อสม.คัดกรองปัญหาสุขภาพช่องปากด้วยคำถาม 2 ข้อ และส่งต่อเพื่อรับการรักษาในหน่วยบริการในพื้นที่ - ให้ทันตสุขศึกษาและฝึกปฏิบัติแปร่งฟัน เพื่อคงสภาพการดูแลช่องปากที่ดี - ตรวจช่องปาก วางแผนการรักษาและให้บริการตามความเสี่ยง 	<ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการการตรวจสุขภาพช่องปากร่วมกับคลินิกโรคเรื้อรัง - เพิ่มช่องทางรับบริการทันตกรรมในผู้ป่วยที่มีความจำเป็นเร่งด่วน 	<ul style="list-style-type: none"> - สสจ.นิเทศติดตามงานในพื้นที่ - ติดตามจากระบบรายงาน HDC